

A. ΟΙ ΠΡΟΣΘΕΤΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΕΦΕΣΗΣ

B. Η ΑΝΤΕΦΕΣΗ

Γ. ΠΡΟΣΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΩΣ ΣΥΝΕΧΟΜΕΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

Έννοια αυτών κατά τα άρθρα 522 παρ. 2 και 523 του ΚΠολΔ

A. ΟΙ ΠΡΟΣΘΕΤΟΙ ΛΟΓΟΙ – ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΗ ΑΥΤΩΝ – Ο ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΕΣΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ - ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Με βάση την πρώτη παράγραφο του άρθρου 520, αλλά και το άρθρο 523 του ΚΠολΔ, το αντικείμενο της έκκλητης δίκης οριοθετείται από τους λόγους που διαλαμβάνονται στο δικόγραφο της έφεσης, τους πρόσθετους λόγους αυτής και την αντέφεση, σε συνδυασμό με τους ισχυρισμούς που προβάλλει ο εφεσίβλητος ή ο αντεφεσίβλητος με τις προτάσεις του προς αντίκρουση της έφεσης ή της αντέφεσης αντίστοιχα. Πρόσθετους λόγους έφεσης ή αντέφεσης μπορεί να αποτελέσει κάθε αίτση που μπορεί να αποτελέσει λόγο έφεσης, με μόνο τον περιορισμό ότι θα πρέπει να αφορούν τα προσβαλλόμενα με την έφεση κεφάλαια ή τα αναγκαίως με αυτά συνεχόμενα. Λόγοι έφεσης συνιστούν οι πλημμέλειες της προσβαλλόμενης απόφασης, δηλαδή τα νομικά ή πραγματικά σφάλματα του δικαστηρίου (ή, σε ορισμένες περιπτώσεις και του ίδιου του εκκαλούντος), με την προβολή των οποίων ο εκκαλών επιζητεί την εξαφάνιση ή τη μεταρρύθμιση της πρωτοβάθμιας απόφασης, πρέπει δε να είναι ορισμένοι, σαφείς και λυσιτελείς, ώστε να μπορεί να οριοθετηθεί η εξουσία του εφετείου, εν όψει, μάλιστα, της διατάξεως του άρθρου 522 του Κώδικα, που ορίζει ότι η υπόθεση μεταβιβάζεται στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο μέσα στα όρια που καθορίζονται από την έφεση (και τους τυχόν πρόσθετους λόγους αυτής ή την αντέφεση) και να είναι σε θέση το δευτεροβάθμιο δικαστήριο να κρίνει για τη νομική και ουσιαστική βασιμότητά τους, αλλά και να δύναται ο εφεσίβλητος (ή ο αντεφεσίβλητος) να αμυνθεί, αποκρούοντας και ανασκευάζοντας αυτούς¹. Εξάλλου, παγίως γίνεται δεκτό 1) ότι ο λόγος έφεσης περί εσφαλμένης εκτίμησης των αποδείξεων επαρκώς προσδιορίζεται με μόνη τη μνεία ότι από την εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων το πρωτοβάθμιο δικαστήριο κατέληξε σε εσφαλμένο πόρισμα και διατακτικό, χωρίς να είναι αναγκαία η εξειδίκευση των επί μέρους σφαλμάτων, αφού το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, λόγω του μεταβιβαστικού αποτελέσματος της έφεσης, είναι υποχρεωμένο να κρίνει την ορθότητα του διατακτικού της εκκαλούμενης απόφασης, μετά από καθολική εκτίμηση της ουσίας της υπόθεσης και όχι μόνο με βάση τα μερικότερα παράπωνα του εκκαλούντος που συνδέονται με αυτή, τούτο δε επανεκτιμά από την αρχή την ουσία της υποθέσεως και κρίνει την ορθότητα του διατακτικού² και 2) ότι για το ορισμένο του λόγου έφεσης περί εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής του νόμου από την εκκαλούμενη απόφαση, θα πρέπει να προσδιορίζεται ο κανόνας του ουσιαστικού ή δικονομικού δικαίου που παραβιάστηκε, αφού διαφορετικά ο σχετικός λόγος είναι αόριστος και απορρίπτεται ως απαράδεκτος³.

1. ΑΠ 202/2019, ΑΠ 374/2019, ΑΠ 782/2019

2. ΑΠ 574/2018, ΑΠ 1213/2013

3. ΑΠ 824/2007, ΑΠ 172/2003, ΑΠ 859/2002

Η έννοια των πρόσθετων λόγων που ασκεί ο εκκαλών ή ο αντεκκαλών και συνοδεύουν, αντίστοιχα, την έφεση ή την αντέφεση, δίδεται στην παρ. 2 του άρθρου 522 του Κώδικα, που, όπως ισχύει μετά τον Ν 4335/2015, δηλαδή μετά την 1-1-2016, ορίζει «Πρόσθετοι λόγοι έφεσης ως προς τα κεφάλαια της απόφασης που έχουν προσβληθεί με την έφεση και εκείνα που αναγκαστικά συνεχονται με τα κεφάλαια αυτά ασκούνται μόνο με ιδιαίτερο δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου και, αφού συνταχθεί έκθεση κάτω από το δικόγραφο αυτό, κοινοποιείται στον εφεσίβλητο τριάντα ημέρες πριν από τη συζήτηση της έφεσης». Η μοναδική διαφοροποίηση με την προηγούμενη ρύθμιση, επί τακτικής διαδικασίας, είναι η προθεσμία άσκησης των πρόσθετων λόγων, η οποία προηγουμένως οριζόταν σε 8 ημέρες πριν από τη συζήτηση. Η δυνατότητα άσκησης πρόσθετων λόγων παρέχεται προκειμένου να αντισταθμισθεί η κατά το άρθρο 514 του Κώδικα απαγόρευση άσκησης δεύτερης έφεσης. Αποτελούν μεν αυτοτελή διαδικαστική πράξη, αλλά ~~;~~ έχουν ~~δε~~ παρακολουθηματικό χαρακτήρα σε σχέση με την έφεση, δεν έχουν, δηλαδή, αυθυπαρξία έναντι αυτής, αλλά την συμπληρώνουν και αποτελούν ενιαίο σύνολο μαζί της⁴, συζητούνται δε ενιαία και συνεκδικάζονται αναγκαστικά, ενώ αρκεί η κατάθεση ενιαίων προτάσεων. Έτερες εκφάνσεις του παρακολουθηματικού χαρακτήρα των πρόσθετων λόγων, αποτελούν: α) η απόρριψή τους ως απαράδεκτων, άνευ άλλης έρευνας, αν η έφεση απορριφθεί, για οποιοδήποτε λόγο, ως απαράδεκτη⁵ (το ίδιο ισχύει και αν η συζήτηση της έφεσης κηρυχθεί απαράδεκτη, οπότε απαράδεκτη κηρύσσεται και η συζήτηση των πρόσθετων λόγων). Τέτοια περίπτωση συντρέχει αν στο εφετήριο δεν περιέχεται ένας τουλάχιστον, σαφής και ορισμένος λόγος, οπότε, αφού οι αόριστοι λόγοι έφεσης εξομοιώνονται με ανύπαρκτους⁶, η έφεση απορρίπτεται ως απαράδεκτη κατ' αυτεπάγγελτη έρευνα του Δικαστηρίου, οπότε, άνευ άλλης έρευνας, απορρίπτονται ως απαράδεκτοι και οι πρόσθετοι λόγοι.⁷ Το ίδιο ισχύει και αν το απαράδεκτο της έφεσης απαγγέλλεται επειδή ασκήθηκε εκπρόθεσμα, οπότε και οι πρόσθετοι λόγοι απορρίπτονται, άνευ περαιτέρω έρευνας, ως απαράδεκτοι⁸, β) ότι το παραδεκτό τους κρίνεται σε σχέση με τα κεφάλαια που έχουν προσβληθεί με την έφεση του ιδίου του ασκούντος τους πρόσθετους λόγους και όχι με τις εφέσεις των τυχόν ομοδίκων του, έστω και αναγκαίων⁹ και γ) αν ο εκκαλών παραιτηθεί από την έφεσή του, οι πρόσθετοι λόγοι απορρίπτονται ως απαράδεκτοι, λόγω της απουσίας εισαγωγικού δικογράφου στο οποίο να μπορούν να στηριχθούν.¹⁰ Αυτοτέλεια των πρόσθετων λόγων και μη εξάρτησή τους από την έφεση γίνεται δεκτή μόνο στην περίπτωση που κατατίθενται εντός της προθεσμίας για την άσκηση της έφεσης, στη γραμματεία, όμως, του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου, επιδίδονται δε στον αντίδικο εντός της τασσόμενης προθεσμίας των 30 ημερών πριν τη συζήτηση, οπότε τότε, αν η έφεση απορριφθεί για οποιοδήποτε λόγο ως απαράδεκτη, οι ασκηθέντες κατά τον τρόπο αυτό πρόσθετοι λόγοι ισχύουν ως αυτοτελής έφεση.¹¹

4. ΑΠ 1822/2017

5. ΑΠ 521/2010, ΕφΘεσ 496/2011

6. ΑΠ 574/2018, ΑΠ 1168/2013, ΑΠ 1130/2015, ΑΠ 2971/2013, ΑΠ 1608/2008, ΑΠ 864/2010

7. ΕφΘεσ 32/2006, ΕφΠατρ 43/2007

8. ΕφΛαρ 527/2014

9. ΑΠ 181/2016

10. Οικονόμου Κυριάκος «Η ΕΦΕΣΗ» (Νομική Βιβλιοθήκη έκδοση 2017), σελ.162 σημ.9.

11. ΑΠ 1822/2017

B. Η ΑΝΤΕΦΕΣΗ – ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΗ ΑΥΤΗΣ – Ο ΠΑΡΕΠΟΜΕΝΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ– Η ΙΣΧΥΟΥΣΑ ΩΣ ΑΥΤΟΤΕΛΗΣ ΕΦΕΣΗ ΑΝΤΕΦΕΣΗ

Η αντέφεση κατά το άρθρο 523 του ΚΠολΔ, δεν είναι ένδικο μέσο, αλλά ιδιαίτερο ένδικο βοήθημα άμυνας του εφεσίβλητου που του παρέχει τη δυνατότητα της περιορισμένης έκτασης αντεπίθεσης κατά του εκκαλούντος για τα κεφάλαια της απόφασης που μεταβιβάστηκαν στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο με την έφεση και τα αναγκαίως με αυτά συνεχόμενα, χωρίς να επηρεάζονται τα κεφάλαια που δεν μεταβιβάσθηκαν στο Εφετείο. Ακριβώς επειδή δεν αποτελεί ένδικο μέσο, δεν ισχύει ούτε σ' αυτήν, αλλά ούτε και στους πρόσθετους λόγους της, το άρθρο 514 του ΚΠολΔ, που απαγορεύει την άσκηση δεύτερης εφέσεως από τον ίδιο διάδικο κατά της αυτής απόφασης, έστω και αν στηρίζεται σε άλλους λόγους ή στρέφεται κατά άλλου κεφαλαίου. Επομένως, ο διάδικος που έχει ασκήσει έφεση, δεν κωλύεται να ασκήσει, κατά της έφεσης του αντιδίκου του, αντέφεση περιλαμβάνουσα τους ίδιους ή διαφορετικούς λόγους που διαλαμβάνει στην έφεσή του, με τον αυτονόητο, όμως, περιορισμό ότι οι λόγοι αυτοί πρέπει να αναφέρονται στα εκκληθέντα με την έφεση του αντιδίκου του ή στα συνεχόμενα με αυτά κεφάλαια της προσβαλλομένης απόφασης.¹² Η αντέφεση έχει παρεπόμενο χαρακτήρα σε σχέση με την έφεση, όταν ασκείται μετά την παρέλευση της προθεσμίας της έφεσης, και συνιστά ιδιαίτερη διαδικαστική πράξη, που διέπεται από τις σχετικές με αυτήν διατάξεις.¹³ Λόγω του παρεπόμενου, όταν δεν αποτελεί αυτοτελή έφεση, χαρακτήρα της αντέφεσης σε σχέση με την έφεση, δεν νοείται χωριστή εκδίκασή τους, η απόρριψη της έφεσης ως απαράδεκτης συνάγεται και την απόρριψη της αντέφεσης ως απαράδεκτης, άνευ καμίας άλλης έρευνας, και, τέλος, η άσκηση της έφεσης αποτελεί προϋπόθεση της άσκησης και εισαγωγής της αντέφεσης προς συζήτηση, προϋπόθεση που πρέπει να υφίσταται κατά τον χρόνο άσκησης της αντέφεσης. Δηλαδή πρέπει στον χρόνο αυτό η έφεση να παραμένει εκκρεμής, με αποτέλεσμα, αν ο εκκαλών παραιτηθεί από την έφεσή του, δεν τίθεται θέμα μεταγενέστερης άσκησης αντέφεσης.¹⁴ Αντέφεση δικαιούται να ασκήσει κάθε εφεσίβλητος (ενάγων, εναγόμενος, παρεμβαίνων), ή οι δικαιοδόχοι του, και όταν ακόμη έχει αποδεχθεί την απόφαση ρητώς ή σιωπηρώς ή έχει παραιτηθεί από προηγουμένως ασκηθείσα από αυτόν έφεση. Για την άσκησή της απαιτείται έννομο συμφέρον, που υφίσταται στο πρόσωπο του εφεσίβλητου αν με το διατακτικό της πρωτόδικης απόφασης ηπάται και αυτός, έστω και εν μέρει. Αν, αντίθετα, έχει νικήσει ολοσχερώς, η αντέφεση δεν μπορεί να έχει αίτημα και απορρίπτεται ως απαράδεκτη, με ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 516 παρ. 2 και 532 του ΚΠολΔ. Εξαιρετικά, έννομο συμφέρον για άσκηση αντέφεσης αναγνωρίζεται και στον διάδικο που νίκησε πρωτοδίκως, αν, παρά την ορθότητα του διατακτικού της πρωτόδικης αποφάσεως, βλάπτεται από τις αιτιολογίες αυτής, οι οποίες περιέχουν στοιχεία διατακτικού και δημιουργούν σε βάρος του δεδδικασμένο. Αντέφεση όμως του ολοσχερώς νικήσαντος διαδίκου με αίτημα την επαναφορά των ενστάσεων, με τις οποίες ως εναγόμενος ζητούσε την απόρριψη της αγωγής, δεν νοείται, αφού τις ενστάσεις αυτές μπορεί να επαναφέρει ο εν λόγω διάδικος στο Εφετείο ως εφεσίβλητος, κατά το άρθρο 527 παρ.1 ΚΠολΔ, αφού συντελούν σε υπεράσπισή του κατά της έφεσης του αντιδίκου του.¹⁵

12. ΕφΑθ 2295/2009 13.ΟΛΑΠ 180/1979, ΑΠ 135/2019, ΑΠ 1483/2019 14. ΑΠ 4/1995, ΜΕφΑθ

533/2017, ΕφΘεσ 2224/2009, ΕφΠειρ 213/2016, ΕφΠειρ 513/2015 15. ΑΠ 505/2020, ΑΠ 1174/2009, ΑΠ 1094, ΕφΑθ 7748/2007

Στην άσκηση αντέφεσης νομιμοποιείται παθητικά μόνο ο εκκαλών, είτε αυτός είναι ο αρχικός διάδικος ή ο διάδοχός του¹⁶ Στην περίπτωση που η έφεση ασκείται από ομοδίκους, επί απλής ομοδικίας μεταξύ αυτών ο αντεκκαλών μπορεί να στρέψει την αντέφεσή του εναντίον είτε όλων είτε κάποιου από αυτούς, δεν μπορεί δε να στραφεί εναντίον ομοδίκων του εκκαλούντος στην πρωτοβάθμια δίκη, αν οι τελευταίοι δεν άσκησαν έφεση.¹⁷ Σε περίπτωση, όμως, αναγκαστικής ομοδικίας πρέπει ο εφεσίβλητος να στρέψει την αντέφεσή του κατά όλων των αναγκαίως ομοδικούντων εκκαλούντων. Αν πάλι υφίσταται απλή ομοδικία μεταξύ των περισσότερων εφεσιβλήτων, καθένας από αυτούς έχει αυτοτελώς δικαίωμα να ασκήσει αντέφεση, ενώ αν υφίσταται αναγκαστική ομοδικία, κάθε ομόδικος δικαιούται μεν να ασκήσει αντέφεση αυτοτελώς, η οποία, όμως, ωφελεί και βλάπτει τους άλλους (άρθρο 76 του ΚΠολΔ).¹⁸ Περαιτέρω, αν ασκήθηκαν αντίθετες εφέσεις εναντίον της ίδιας απόφασης και η μία από αυτές είναι εμπρόθεσμη και παραδεκτή, ενώ η άλλη, του εφεσιβλήτου στην πρώτη, είναι εκπρόθεσμη, η τελευταία ισχύει ως αντέφεση ως προς τα κεφάλαια της απόφασης που προσβάλλονται με την πρώτη έφεση και εκείνα που αναγκαστικά συνεχονται με αυτά, χωρίς να απαιτείται ειδικό αίτημα να κριθεί ως τέτοια, γιατί η αντέφεση, που οδηγεί στο αυτό αποτέλεσμα με την εκπροθέσμως ασκηθείσα έφεση του διαδίκου, δεν έχει ανάγκη αιτήματος διαφορετικού της έφεσης.¹⁹ Εξάλλου, η αντέφεση ισχύει ως αυτοτελής έφεση όταν ασκήθηκε εντός της προθεσμίας της έφεσης.²⁰ Η αυτοτελής αντέφεση ασκείται με ιδιαίτερο δικόγραφο που παραδεκτά κατατίθεται στη γραμματεία του Εφετείου και όχι του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου, επειδή στην περίπτωση αυτή ο ίδιος ο νόμος παραβλέπει ότι μεταξύ της αντεφέσεως και της εφέσεως παρατηρείται διαφορά ως προς τον τρόπο ασκήσεως και δη ότι το δικόγραφο της καθεμιάς από αυτές κατατίθεται στη γραμματεία διαφορετικού δικαστηρίου. Δεν απαιτείται η αυτοτελής αντέφεση να έχει κοινοποιηθεί στον εκκαλούντα τριάντα (30) ημέρες (ή 8 ημέρες) πριν από τη συζήτηση της εφέσεως, διότι η προϋπόθεση αυτή απαιτείται μόνο για την άσκηση αντεφέσεως και όχι όταν κρίνεται η ισχύς αυτής ως αυτοτελούς έφεσης, για την άσκηση της οποίας αρκεί η κατάθεση του δικογράφου και η σύνταξη της οικείας εκθέσεως. Όταν συντρέχουν οι ως άνω προϋποθέσεις και η αντεφεση ισχύει ως αυτοτελής έφεση τότε: α) ο αντεκκαλών μπορεί να προσβάλει οποιοδήποτε κεφάλαιο της απόφασης και όχι μόνο τα προσβληθέντα από τον αντίδικο του ή τα αναγκαστικώς συνεχόμενα με αυτά και β) ερευνάται κατ' ουσίαν και όταν η έφεση του αντιδίκου απορρίπτεται ως εκπρόθεσμη, απαράδεκτη ή τυπικώς άκυρη.²¹ Υπό το προηγούμενο δε του Ν 4335/2015 νομοθετικό καθεστώς, κατά το οποίο στις ειδικές διαδικασίες είναι παραδεκτή η άσκηση αντέφεσης με τις προτάσεις, αυτή δεν μπορεί ποτέ να ισχύσει ως αυτοτελής έφεση, έστω και αν ασκηθεί κατά τη διάρκεια της προθεσμίας της έφεσης για τον αντεκκαλούντα, επειδή η αυτοτελής αντέφεση ασκείται μόνο με ιδιαίτερο δικόγραφο.²²

16. ΑΠ 1592/2016

17. ΕφΛαρ 188/2013

18. Οικονόμου Κυριάκος «Η ΕΦΕΣΗ» (Νομική Βιβλιοθήκη έκδοση 2017), σελ.203 σημ.11

19. ΑΠ 342/2009, ΑΠ 317/2002, ΑΠ 653/2001, ΕφΑθ 490/2010, ΕφΘεσ 175/2004

20. ΑΠ 1021/1981, ΑΠ 317/1999, ΕφΑθ 578/2004, ΕφΑθ 6935/2000, ΕφΠειρ 171/2014

21. ΜΕΦΑΘ 533/2017, ΕφΘεσ 867/2008, ΕφΔυτ Μακ 17/2011, ΕφΠατρ 450/2009 και ΕφαΘ 1961/2008 ΕλλΔνη 2009.1101,
22. ΑΠ 521/2010, ΑΠ 1094/2009, ΑΠ 667/2009, ΕφΘεσ 1759/2013, ΕφαΘ 194/2011, ΕφΠειρ 471/2016, ΕφΛαρ 318/2011

Γ. ΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΘΕΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΕΦΕΣΗΣ ΥΠΟ ΤΟ ΝΕΟ, ΜΕΤΑ ΤΟΝ Ν 4335/2015, ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Ο τρόπος άσκησης των πρόσθετων λόγων και της αντέφεσης είτε στην τακτική διαδικασία είτε στις ειδικές διαδικασίες, μετά τις ρυθμίσεις του Ν 4335/2015 που ισχύουν από 1-1- 2016, καταγράφεται ίδιος στα άρθρα 520 παρ. 2, 523 παρ. 2 και 591 παρ.1 περ. ζ του ΚΠολΔ, με τη διαφοροποίηση ότι στις ειδικές διαδικασίες προβλέπεται διαφορετική προθεσμία πριν από την οποία πρέπει να επιδοθεί το οικείο δικόγραφο και δη αυτή των 8 ημερών πριν από τη συζήτηση. Έτσι, υπό το νέο δικονομικό καθεστώς οι πρόσθετοι λόγοι έφεσης και η αντέφεση ασκούνται, με ποινή απαραδέκτου, με ιδιαίτερο δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου Δικαστηρίου, το οποίο, αφού συνταχθεί επί αυτού η οικεία έκθεση, επιδίδεται στον αντίδικο, εφεσίβλητο και εκκαλούντα αντίστοιχα, προ 30 ημερών πριν τη συζήτηση για τις υποθέσεις της τακτικής διαδικασίας και προ 8 ημερών πριν τη συζήτηση για τις υποθέσεις των ειδικών διαδικασιών. Διαφορετική ρύθμιση συνεχίζει να υφίσταται μόνο για τις υποθέσεις της εκούσιας δικαιοδοσίας, κατά το άρθρο 764 του Κώδικα, το οποίο ορίζει ότι οι πρόσθετοι λόγοι και η αντέφεση ασκούνται με τις προτάσεις.²³ Οι παραπάνω διατάξεις από 1-1-2016 εφαρμόζονται ανεξάρτητα από τον χρόνο κατά τον οποίο εκδόθηκε η εκκαλούμενη απόφαση, μη εφαρμοζόμενου του άρθρου 24 παρ.1 εδ. α του ΕισΝΚΠολΔ, επειδή αυτό αφορά μόνο τα ένδικα μέσα και συναρτά με τον χρόνο δημοσίευσης της απόφασης το παραδεκτό αυτών, το επιτρεπτό των προβαλλόμενων λόγων και την προθεσμία άσκησής τους.^{23α} Και τούτο διότι ως προς τους πρόσθετους λόγους και την αντέφεση έλκει εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 12 του ΕισΝΚΠολΔ. Ειδικότερα, από το άρθρο 24 παρ.1 εδ. β του ΕισΝΚΠολΔ, που ορίζει ότι «Στα ένδικα μέσα που είχαν ασκηθεί κατά την εισαγωγή του ΚΠολΔ εφαρμόζεται το άρθρο 12», συνάγεται ότι η τελευταία διάταξη, του άρθρου 12 δηλαδή του ΕισΝΚΠολΔ, από την οποία απορρέει γενική δικονομική αρχή ότι οι διαδικαστικές πράξεις κρίνονται, ως προς το παραδεκτό τους, από τον νόμο που ισχύει κατά τον χρόνο που διενεργούνται, εφαρμόζεται και στη έκκλητη δίκη. Από τον συνδυασμό των δύο αυτών διατάξεων συνάγεται περαιτέρω η γενική δικονομική αρχή ότι στην έκκλητη δίκη, που έχει ανοιχθεί με ένδικο μέσο, ανεξάρτητα αν αυτό έχει ασκηθεί υπό το προηγούμενο του Ν 4335/2015 δικονομικού καθεστώτος ή υπό την ισχύ του νέου δικονομικού καθεστώτος, το παραδεκτό των διαδικαστικών πράξεων, που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκειά της και συναρτώνται με την ασκηθείσα έφεση, κρίνεται σύμφωνα με το δίκαιο που ισχύει κατά τον χρόνο που αυτές επιχειρούνται. Στις διαδικαστικές δε πράξεις της έκκλητης δίκης συγκαταλέγονται και, επομένως, υπόκεινται στον ανωτέρω κανόνα, οι αυτοτελείς διαδικαστικές πράξεις, οι οποίες, χωρίς να έχουν τον χαρακτήρα ενδίκου μέσου, τα οποία περιοριστικώς απαριθμούνται στο άρθρο 495 παρ.1 του ΚΠολΔ και είναι η ανακοπή ερημοδικίας, η έφεση, η αναψηλάφηση και η αναίρεση, ασκούνται σε συνάρτηση με κάποιο από αυτά, όπως είναι οι πρόσθετοι λόγοι έφεσης και η αντέφεση,²⁴ ενώ αδιάφορος είναι ο χρόνος έκδοσης της εκκαλούμενης απόφασης, πριν δηλαδή ή μετά τον χρόνο την 1-1-2016. Από τον τελευταίο αυτό χρόνο, καταργήθηκε επομένως η δυνατότητα που παρεχόταν επί υποθέσεων που εκδικάζονταν κατά τις ειδικές

διαδικασίες, να ασκούνται οι πρόσθετοι λόγοι έφεσης και η αντέφεση με τις προτάσεις.

=====

23. ΑΠ 207/2019 ^{23α} ΟΛΑΠ 10/2018

24. ΑΠ 135/2019, ΑΠ122/21018, ΑΠ114/2017, ΜΕφΑθ 124/2018, ΕφΘεσ 2165/2017

Κατά τη σαφή διατύπωση των άρθρων 520 παρ. 2 και 523 παρ.2, για την άσκηση των προσθέτων λόγων της έφεσης και για την αντέφεση απαιτείται να συντελεσθούν και οι δύο ως άνω, συμπλεκτικώς οριζόμενες, διαδικαστικές πράξεις, της κατάθεσης δηλαδή του οικείου δικογράφου στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου και της κοινοποίησης στον εφεσίβλητο, οι οποίες αποτελούν την έγγραφη προδικασία της άσκησής τους, κατά την έννοια του άρθρου 111 ΚΠολΔ, και, εφόσον δεν ορίζεται άλλως, πρέπει αμφοτέρως να λάβουν χώρα πριν από την τιθέμενη αποκλειστική προθεσμία των 30 ημερών (ή των 8 ημερών προκειμένου για τις ειδικές διαδικασίες) πριν τη συζήτηση της έφεσης. Συνεπώς και η επίδοση του οικείου δικογράφου, με την οποία δεν προπαρασκευάζεται απλώς η συζήτηση, αλλά ολοκληρώνεται η διαδικασία ασκήσεως των προσθέτων λόγων και της αντέφεσης, πρέπει να γίνει εμπροθέσμως, ως ανωτέρω, με κύρωση το απαράδεκτο αυτών, ως διαδικαστικών πράξεων, κατά τα άρθρα 111 παρ. 2, 151 του ΚΠολΔ, σε περίπτωση παραλείψεως της επίδοσης ή εκπροθέσμου αυτής, πράγμα που λαμβάνεται υπόψη και αυτεπαγγέλτως.²⁵ Η επίδοση της αντέφεσης μπορεί να γίνει και στον δικηγόρο που υπογράφει την έφεση, κατά τα άρθρα 143 παρ.3, 96,97,104 του ΚΠολΔ, αφού αυτός, κατά νόμιμο αμάχητο τεκμήριο, θεωρείται μέχρι τη συζήτηση στο ακροατήριο ότι είναι ο πληρεξούσιος και αυτοδικαίως αντίκλητος αυτού που άσκησε το ένδικο μέσο για όλες τις επιδόσεις που αναφέρονται στην ανοιγείσα με το ένδικο μέσο δίκη και έχει, ως εκ τούτου, την κατά το άρθρο 142 του ίδιου Κώδικα εξουσία, να παραλαμβάνει, δηλαδή, τα προς τον διάδικο που τον διόρισε, απευθυνόμενα και αφορώντα στην υπόθεση δικόγραφα.²⁶ Στις επιδόσεις αυτές περιλαμβάνεται και η επίδοση της αντέφεσης, επειδή, όπως ήδη λέχθηκε, αυτή δεν αποτελεί ένδικο μέσο, αλλά ιδιόμορφο μέσο άμυνας και σε περιορισμένη έκταση αντεπίθεσης, που έχει παρεπόμενο χαρακτήρα έναντι της έφεσης και συνεπώς αφορά στην ίδια με την έφεση υπόθεση.^{26α} Ως ημέρα συζήτησης της υπόθεσης, νοείται εκείνη, κατά την οποία εκφωνήθηκε η υπόθεση και άρχισε η εκδίκαση αυτής, ανεξάρτητα αν αυτή είναι η, κατά τα άρθρα 226 παρ. 1 και 498 παρ. 1 του ίδιου Κώδικα, από τον γραμματέα του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου αρχικά ορισθείσα ή μεταγενέστερη που προσδιορίστηκε μετά την αναβολή ή τη ματαίωσή της.²⁷ Απαιτείται πραγματική έναρξη εκδίκασης της υπόθεσης, η οποία δεν συντρέχει όταν, χωρίς να γίνει η έφεση τυπικά δεκτή, η συζήτηση αυτής κηρύσσεται για οποιονδήποτε λόγο απαράδεκτη,²⁸ ή όταν διεξάγεται σε αναρμόδιο δικαστήριο ή όταν αποφαίνεται το δικαστήριο ότι συντρέχει νόμιμος λόγος αποχής από την εκδίκαση της υπόθεσης, ή όταν αναστέλλεται η πρόοδος της δίκης για οποιονδήποτε νόμιμο λόγο, ή όταν αναβάλλεται η υπόθεση με απόφαση και ορίζεται προθεσμία για τη συμπλήρωση τυχόν ελλείψεων.^{28α} Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις επομένως, παραδεκτά ασκούνται πρόσθετοι λόγοι ή αντέφεση στη νέα συζήτηση.

25. ΟΛΑΠ 33/1990, ΟΛΑΠ 27/2007, ΑΠ 136/2019, ΑΠ 365/2017, ΑΠ 659/2005, ΑΠ 1616/200, ΕφΑθ 2557/2011, ΕφΑθ 264/2009,

26. ΑΠ 52/2013, ΑΠ 320/2012, ΑΠ 1935/2006, ΑΠ 454/2004

26α. ΑΠ 1496/2017

27. ΟΛΑΠ 27/2007, ΟΛΑΠ 2091/1986, ΑΠ 365/2017, ΑΠ 659/2005, ΑΠ 859/2002, ΑΠ 18/2002, ΑΠ 1616/2000, ΑΠ 1563/2000, ΕφΘεσ 2253/2014, ΕφΠειρ 56/2016
28. ΟΛΑΠ 21/1989, ΟΛΑΠ 1235/1982 ΕφΑθ 1861/1990
28^α. ΕφΑθ 1503/2010

Αντίθετα, στην περίπτωση που έλαβε χώρα η συζήτηση της έφεσης και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, αφού έκανε τυπικά δεκτή την έφεση, διέταξε, χωρίς να εξαφανίσει την εκκαλουμένη απόφαση, την επανάληψη της συζήτησης για οποιοδήποτε νόμιμο λόγο, όπως για διεξαγωγή ή συμπλήρωση των αποδείξεων ή ανέστειλε την έκδοση της οριστικής επί της ουσίας απόφασής του κατ' εφαρμογή των άρθρων 249 ή 250 του ΚΠολΔ, δεν υπάρχει πλέον περιθώριο για άσκηση πρόσθετων λόγων ή αντέφεσης στην επαναλαμβανόμενη συζήτηση.²⁹ Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει για την περίπτωση εκείνη κατά την οποία μετά την άσκηση αναίρεσης, αναιρείται εν όλω η απόφαση του δευτεροβάθμιου Δικαστηρίου, οπότε αυτή αποβάλλει πλήρως την ισχύ της, δεν παράγει δεδικασμένο επί οποιουδήποτε ζητήματος έκρινε και οι διάδικοι επανέρχονται στην προ της έκδοσης της αναιρεθείσας απόφασης κατάσταση. Στην περίπτωση αυτή είναι επιτρεπτή είτε η άσκηση από τον εκκαλούμενο προσθέτων λόγων εφέσεως ή η άσκηση από τον εφεσίβλητο αντέφεσης, το πρώτον ενώπιον του δικαστηρίου της παραπομπής, υπό τον αυτονόητο βέβαια προϋπόθεση ότι οι πρόσθετοι λόγοι ή οι λόγοι της αντέφεσης (που σε καμία περίπτωση υπό τις παραπάνω συνθήκες δεν μπορεί να είναι αυτοτελής αφού προδήλως θα έχει παρέλθει η προθεσμία της έφεσης) αφορούν τα προσβαλλόμενα με την έφεση κεφάλαια της προσβαλλόμενης απόφασης ή τα αναγκαίως με αυτά συνεχόμενα, με χρονική αφετηρία την ημερομηνία της μετ' αναίρεση συζήτησης της υπόθεσης στο δικαστήριο της παραπομπής. Επομένως, θεωρούνται εμπρόθεσμοι και παραδεκτοί οι πρόσθετοι λόγοι εφέσεως ή θεωρείται εμπρόθεσμη και παραδεκτή η αντέφεση, έστω και εάν οι όροι του παραδεκτού, από την άποψη της τηρήσεως της προθεσμίας κοινοποιήσεως αυτών, δεν συνέτρεχαν κατά την αρχική συζήτηση της υπόθεσης, κατά την οποία εκδόθηκε η μετά ταύτα αναιρεθείσα απόφαση.³⁰ Τέλος, πρέπει να επισημανθεί και μία άλλη ιδιαίτερη περίπτωση κατά την οποία μπορούν να ασκηθούν πρόσθετοι λόγοι έφεσης ή αντέφεση ενώπιον του Αρείου Πάγου. Ειδικότερα, από τις συνδυασμένες διατάξεις του τελευταίου εδαφίου της παρ. 3 του άρθρου 580 του ΚΠολΔ, όπως ισχύει μετά τον Ν 4335/2015, με το οποίο ορίζεται ότι, αν αναιρεθεί η απόφαση του δικαστηρίου της ουσίας, στο οποίο παραπέμφθηκε η υπόθεση για περαιτέρω εκδίκαση μετά από πρώτη αναίρεση, δεν γίνεται δεύτερη παραπομπή, αλλά ο Άρειος Πάγος "δικάζει αυτός την ουσία της υπόθεσης. Στην περίπτωση αυτή η υπόθεση εισάγεται με κλήση στο ίδιο τμήμα", της παραγράφου 2 του άρθρου 570 του ίδιου Κώδικα, κατά την οποία "νέοι ισχυρισμοί των διαδίκων και νέα αποδεικτικά μέσα για την ουσιαστική εκδίκαση της υπόθεσης από τον Άρειο Πάγο μετά την αναίρεση υποβάλλονται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για τα δικαστήρια της ουσίας" και της παρ. 2 του άρθρου 581 του αυτού Κώδικα, όπως ισχύει μετά τον Ν 4335/2015, σύμφωνα με την οποία "η υπόθεση συζητείται στο δικαστήριο της παραπομπής μέσα στα όρια που διαγράφονται με την αναιρετική απόφαση και αφού κατατεθούν προτάσεις, κατά το άρθρο 524 παράγραφος 1 εδάφιο β`», προκύπτει ότι σε περίπτωση δεύτερης αναιρετικής απόφασης για την ίδια υπόθεση, ο Άρειος Πάγος δεν έχει τη δυνατότητα εκ νέου παραπομπής στο δικαστήριο της ουσίας, αλλά οφείλει να

κρατήσει και να δικάσει ο ίδιος την υπόθεση κατ' ουσίαν λειτουργώντας ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο. Δεν προχωρεί όμως αμέσως μετά την αναίρεση της απόφασης στην ουσιαστική εκδίκαση της υπόθεσης, έστω και αν οι διάδικοι, ενόψει της συζήτησης της αίτησης αναίρεσης και υπό την προϋπόθεση παραδοχής αυτής, έχουν καταθέσει προτάσεις και για την ουσία της υπόθεσης, αφού δεν υφίσταται και δεν νοείται, υπό την ισχύ των προαναφερόμενων διατάξεων, ενοποιημένο στάδιο συζήτησης της αίτησης αναίρεσης και της ουσίας της υπόθεσης. Στην περίπτωση αυτή συνεπώς η υπόθεση εισάγεται με κλήση στο ίδιο αναιρετικό τμήμα, το οποίο, όταν δικάζει κατ' ουσία την υπόθεση, οφείλει να τηρεί και τις προαναφερόμενες διατάξεις των άρθρων 581 παρ. 2 και 570 παρ. 2 του Κώδικα, συζητεί την υπόθεση μέσα στα όρια που διαγράφονται με την αναιρετική απόφαση, αφού όμως κατατεθούν προτάσεις, σύμφωνα με τις προβλέψεις της άνω άρθρου 524 παρ. 1 εδάφιο β' και αφού, μετά την αναίρεση, παρασχεθεί η δυνατότητα στους διαδίκους να υποβάλουν νέους ισχυρισμούς και νέα αποδεικτικά μέσα για την ουσιαστική εκδίκαση της υπόθεσης, σύμφωνα με τις ισχύουσες για τα δικαστήρια της ουσίας διατάξεις. Αυτό έχει ως περαιτέρω έννομη συνέπεια, εκτός από τη δυνατότητα των διαδίκων να προβάλουν στον Άρειο Πάγο, με κρίσιμη χρονική αφετηρία τη, μετά την αναίρεση, συζήτηση της υπόθεσης κατ' ουσία, νέους ισχυρισμούς υπό τους περιορισμούς του άρθρου 527, να μπορεί να ασκηθούν από τον εκκαλούντα πρόσθετοι λόγοι έφεσης υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 520 παρ. 2 του ΚΠολΔ ή να ασκηθεί από τον εφεσίβλητο αντέφεση υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 523 παρ.1 του ΚΠολΔ. Σ' αυτήν την περίπτωση τόσο οι πρόσθετοι λόγοι όσο και η αντέφεση ασκούνται με δικόγραφο που κατατίθεται πλέον στη γραμματεία του Αρείου Πάγου, προ 30 ημερών (ή προ 8 ημερών) πριν από τη μετά αναίρεση συζήτηση της έφεσης στο αναιρετικό τμήμα και επιδίδονται στον αντίδικο του ασκούντος αυτού, πρέπει δε να αφορούν τα προσβαλλόμενα με την έφεση κεφάλαια ή αναγκαίως με αυτά συνεχόμενα.³¹

29. ΑΠ 365/2017, ΑΠ 884/2007, ΑΠ 1616/2000, ΕφΠειρ 56/2016, ΕφΘρακ 411/2006

30. ΟΛΑΠ 27/2007, ΟΛΑΠ 2081/1986, ΕφΑθ 4924/2012, ΕφΠειρ 721/2015

31. ΑΠ 82/2018, ΑΠ 1282/2018.

**Δ. ΠΡΟΣΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΕΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΑΝΑΓΚΑΙΩΣ ΣΥΝΕΧΟΜΕΝΑ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΣΒΑΛΛΟΜΕΝΑ
ΕΝΝΟΙΑ ΑΥΤΩΝ υπό το πρίσμα των άρθρων 520 παρ.2 και 523
παρ.1 ΤΟΥ ΚΠολΔ**

Ήδη αναφέρθηκε ότι οι πρόσθετοι λόγοι της έφεσης και η αντέφεση, για να είναι παραδεκτοί, πρέπει να αναφέρονται στα κεφάλαια της απόφασης, που έχουν προσβληθεί με την έφεση ή σε εκείνα, που αναγκαστικά συνεχονται με τα κεφάλαια αυτά, δηλαδή το περιεχόμενό τους πρέπει να βρίσκεται μέσα στα όρια του μεταβιβαστικού αποτελέσματος της έφεσης, αφού με την έφεση δεν μεταβιβάζεται στο σύνολό της η υπόθεση στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, αλλά μόνον κατά τα καθοριζόμενα από αυτήν όρια.³² Τόσο οι πρόσθετοι λόγοι όσο και η αντέφεση αποσκοπούν στην περιστολή της ανεπίτρεπτης διεύρυνσης του αντικειμένου της έκκλητης δίκης και στην αποτροπή του αιφνιδιασμού του αντιδίκου είτε εκ μέρους του εκκαλούντος με την άσκηση προσθέτων λόγων έφεσης είτε εκ μέρους του εφεσιβλήτου με την άσκηση αντέφεσης.^{32α} Ως "κεφάλαιο", κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, νοείται κάθε οριστική διάταξη της πρωτοβάθμιας απόφασης, με την οποία το δικαστήριο αποφαινεται για το ορισμένο και παραδεκτό ή και τη βασιμότητα μίας αυτοτελούς αίτησης για παροχή έννομης προστασίας, καθώς και για τις τυχόν ενστάσεις, που προβλήθηκαν ως άμυνα κατά της αίτησης αυτής ή τις αντενστάσεις που προβλήθηκαν ως άμυνα κατά των ενστάσεων. Έτσι, η έφεση, οι πρόσθετοι λόγοι και η αντέφεση πλήττουν το ίδιο κεφάλαιο της εκκληθείσας αποφάσεως όταν με αυτές προσβάλλονται αντιστοίχως η ολική ή μερική παραδοχή της αγωγής και αντιστοίχως η απόρριψη ή η παραδοχή των ενστάσεων γενικώς. Ως κεφάλαια "αναγκαίως συνεχόμενα" προς τα εκκληθέντα είναι όσα α) αφορούν παρεπόμενα αιτήματα ή παρακολουθήματα της κυρίας απαίτησης, β) αποτελούν προκριματικό ζήτημα της αίτησης παροχής της έννομης προστασίας, γ) όταν οι διατάξεις της εκκαλουμένης έχουν τέτοια συνάφεια προς τα εκκληθέντα κεφάλαια, ώστε η επ' αυτών διαφορετική κρίση του δικαστηρίου να επηρεάζει την κρίση και για τα κεφάλαια που έχουν εκκληθεί με την έφεση και δ) πηγάζουν από την ίδια ιστορική και νομική αιτία με τα εκκληθέντα κεφάλαια.³³ Αντίθετα, οι ενστάσεις, με εξαίρεση την ένσταση συμψηφισμού, αλλά και οι ισχυρισμοί περί νομικής βασιμότητας της αγωγής ή των κατ' ιδίαν αξιώσεων, οι αρνητικοί δηλαδή ισχυρισμοί, δεν αποτελούν κεφάλαια της δίκης και έτσι φέρονται χωρίς περιορισμούς στο Εφετείο από τον εκκαλούντα με πρόσθετο λόγο έφεσης.³⁴ Χαρακτηριστικά παραδείγματα της έννοιας των προσβληθέντων ή των αναγκαίως συνεχόμενων κεφαλαίων, είναι τα ακόλουθα: 1) Όταν ο εναγόμενος εκκαλεί με την έφεσή του κεφάλαιο της πρωτοβάθμιας απόφασης που αφορά αξίωση της αγωγής (π.χ. διαφυγόντα εισοδήματα) η οποία έγινε μερικά δεκτή σε βάρος του, παραπονούμενος προς τούτο και ζητώντας να απορριφθεί εν όλω η επιδικασθείσα σε βάρος του απαίτηση, τότε ολόκληρο το κεφάλαιο της εν λόγω αξίωσης μεταβιβάζεται αδιαιρέτως στο Εφετείο, οπότε ο ενάγων μπορεί παραδεκτά να ασκήσει αντέφεση για το απορριφθέν μέρος της απαίτησής του.³⁵

=====

32. ΕφΑθ 2557/2011 ΕφΑΔ 2011.1070, ΕφΛαμ 212/2009, ΕφΑθ 4561/2003,

32^α. ΑΠ 1061/2015

33. ΑΠ 249/2016, ΑΠ 76/2015, ΑΠ 978/2014, ΑΠ 937/2014, ΑΠ 684/2013, ΑΠ 920/2013, ΑΠ 1543/2007

34. ΑΠ 221/2015, ΑΠ 575/2015, ΑΠ 76/2015 35. ΑΠ 1462/2019

2) Το κεφάλαιο των εξόδων συνέχεται αναγκαστικά με την ουσία της υπόθεσης, ως τέτοια δε νοείται κάθε θέμα που κρίθηκε και δεν υπάγεται στα έξοδα, ανεξαρτήτως εάν αφορά σε ουσιαστικό ή δικονομικό ζήτημα, αφού το Εφετείο, αν δεχθεί την έφεση και εξαφανίσει είτε ολικά είτε μερικά την πρωτόδικη απόφαση, αποφασίζοντας το ίδιο οριστικά επί της υπόθεσης, εξαφανίζει και την περί δικαστικής δαπάνης διάταξη της τελευταίας και προσδιορίζει το ίδιο την καταβλητέα δικαστική δαπάνη (εφόσον βεβαίως προβάλλεται σχετικό αίτημα του διαδίκου). Μπορεί επομένως να προσβάλλεται η απόφαση με έφεση ως προς τη διάταξή της για την επιβολή δικαστικών, εάν οι λοιποί λόγοι έφεσης αναφέρονται στην ουσία της υπόθεσης. Αν τούτο συμβαίνει αφενός ο εκκαλών που προσβάλλει την απόφαση ως προς την ουσία της υπόθεσης, μπορεί να την προσβάλλει ως προς τη διάταξη της για τα δικαστικά έξοδα και με πρόσθετο λόγο στην έφεσή του, αλλά και ο εφεσίβλητος μπορεί να ασκήσει αντέφεση ως προς το κεφάλαιο της δικαστικής δαπάνης.³⁶

3) Επί αγωγής αποζημίωσης από αδικοπραξία, αν ο εκκαλών με την έφεση προσβάλλει την πρωτόδικη απόφαση ως προς την υπαιτιότητα (ή τη συνυπαιτιότητα), αναγκάως συμπροσβάλλεται και το κεφάλαιο της αποζημίωσης από κάθε αιτία (περιοριστικής ή μη), οπότε μπορεί ο μεν εκκαλών να ασκήσει πρόσθετους λόγους, ο δε εφεσίβλητος να ασκήσει αντέφεση ως προς το κεφάλαιο της αποζημίωσης, προσβάλλοντας κάθε κονδύλιο αυτής (υλικές ζημιές, διαφυγόντα εισοδήματα, χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, αποζημίωση 931 ΑΚ κ.λ.π.). Και τούτο επειδή στο εκκληθέν κεφάλαιο της υπαιτιότητας περιλαμβάνονται και τα κεφάλαια της αποζημίωσης. Η συμπροσβολή αυτή του κεφαλαίου της αποζημιώσεως είναι αυτονοήτως αναγκαία, παρά την ενίοτε μη ειδική επισήμανσή της στο εφετήριο, για το λόγο ότι, σε περίπτωση παραδοχής της εφέσεως κατά το κεφάλαιο της υπαιτιότητας, θα μεταβληθεί αναλόγως και το κεφάλαιο της αποζημίωσης (για παράδειγμα, αν κριθεί ότι ο εκκαλών εναγόμενος δεν ευθύνεται με υπαιτιότητα, θα απορριφθεί η αγωγή, αν κριθεί ότι ευθύνεται με μικρότερο ποσοστό υπαιτιότητας θα μειωθεί αναλόγως και το ποσό της αποζημιώσεως που επιδικάσθηκε υπέρ του ενάγοντος ή, τέλος, αν εκκαλεί ο ενάγων υποστηρίζοντας ότι ο εναγόμενος είναι αποκλειστικά υπαίτιος για την αδικοπραξία ή σε ποσοστό μεγαλύτερο από αυτό που κρίθηκε πρωτοδίκως, τότε αναλόγως στην πρώτη περίπτωση θα του επιδικαστεί αποζημίωση χωρίς να βαρύνεται ο ίδιος με συνυπαιτιότητα και στη δεύτερη περίπτωση θα του επιδικαστεί μεγαλύτερη αποζημίωση).³⁷ Το αντίστροφο, όμως, δηλαδή να επιτρέπονται πρόσθετοι λόγοι έφεσης ή αντέφεση για την υπαιτιότητα, όταν με την έφεση προσβάλλεται μόνο το κεφάλαιο της αποζημίωσης, για περιοριστική και μη ζημία, δεν ισχύει, ενόψει του ότι η έννοια της υπαιτιότητας, από λογική και νομική άποψη, είναι ευρύτερη και δεν συμπεριλαμβάνεται ούτε συνέχεται με τα εκκληθέντα κεφάλαια, όταν αφορούν μόνο την επιδικασθείσα με την πρωτόδικη απόφαση αποζημίωση.³⁸

=====

36. ΑΠ 1276/2017, ΑΠ 2193/2013, ΑΠ 1637/2011, ΑΠ 192/2008, ΑΠ 777/2007

37. ΑΠ 1001/2013, ΑΠ 632/2010, ΑΠ 604/2006, ΑΠ 442/2002, ΕφΑθ 194/2011, ΕφΑθ

4) Η αξίωση για την ειδική αποζημίωση του άρθρου 931 ΑΚ αποτελεί αυτοτελές κεφάλαιο της απόφασης, ανεξάρτητο από το κεφάλαιό της για τις περιουσιακές ζημιές ή για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, ανεξάρτητα από το αν οι αντίστοιχες αξιώσεις αποζημίωσης προέρχονται από την ίδια ιστορική αιτία. Επομένως, αν εκκαλείται η απόφαση κατά το κεφάλαιό της για τις περιουσιακές ζημιές ή για την ηθική βλάβη, δεν μπορεί να προσβληθεί είτε με πρόσθετο λόγο από τον εκκαλούντα ή με αντέφεση από τον εφεσίβλητο και το κεφάλαιο της ειδικής αυτής αποζημίωσης.³⁹

5) Η αξίωση για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης, του άρθρου 932 ΑΚ, αποτελεί αυτοτελές κεφάλαιο και ανεξάρτητο κάθε άλλης, περιουσιακής ή μη ζημίας. Επομένως, αν εκκαλείται μόνον το κεφάλαιο της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης μόνον αυτό μεταβιβάζεται στο Εφετείο και δεν είναι παραδεκτή η άσκηση πρόσθετου λόγου από τον εκκαλούντα ή αντέφεσης από τον εφεσίβλητο για το κεφάλαιο της αποζημίωσης για άλλες, περιουσιακής ή μη φύσης, ζημιές, επειδή δεν συνέχεται αναγκαστικά με το εκκληθέν.⁴⁰

6) Αν το πρωτοβάθμιο δικαστήριο με την εκκαλούμενη απόφασή του απέρριψε την αγωγή κατά παραδοχή αυτοτελούς ισχυρισμού (ένστασης) του εναγομένου, την απόφαση δε αυτή εκκαλεί ο ενάγων, η υπόθεση ή το σχετικό κεφάλαιό της μεταβιβάζονται με την άσκηση της έφεσης στο Εφετείο αδιαίρετα και ως σύνολο, τόσο δηλαδή ως προς την αγωγή όσον και ως προς την ένσταση, οπότε δεν υπάρχει ανάγκη να επαναφέρει την τελευταία ο εναγόμενος με τις προτάσεις του στο Εφετείο κατά τους ορισμούς του άρθρου 240 του ΚΠολΔ. Στην αντίστροφη περίπτωση, αν δηλαδή η αγωγή έγινε δεκτή και απορρίφθηκε ένσταση του εναγομένου κατ' αυτής, ο τελευταίος πρέπει να ασκήσει έφεση κατά της απόφασης επαναφέροντας στο Εφετείο την απορριφθείσα ένσταση ή να επαναφέρει αυτήν με πρόσθετο λόγο της έφεσης του και όχι απλά με τις προτάσεις του ως εφεσίβλητος στην τυχόν ασκηθείσα έφεση από τον ενάγοντα (όταν π.χ. αυτός παραπονείται επειδή η αγωγή του έγινε μερικά δεκτή).⁴¹ Ειδικώς όμως για την περίπτωση που η αγωγή απορρίφθηκε κατά παραδοχή ενστάσεως του εναγομένου περί καταχρηστικής, κατά το άρθρο 281 ΑΚ, ασκήσεως του δι' αυτής ασκούμενου δικαιώματος και ασκεί έφεση ο ενάγων παραπονούμενος γιατί απορρίφθηκε η αγωγή του για τον λόγο αυτό, το Εφετείο δεν μπορεί να εξετάσει τη βασιμότητα του ακηθέντος με την αγωγή δικαιώματος, αφού προς τούτο απαιτείται να ασκήσει αντίθετη, επικουρική, έφεση ο εναγόμενος ή αντέφεση. Μόνο, επομένως, ο εναγόμενος να ασκήσει αντέφεση, που και πάλι θα είναι επικουρική, για κακή εκτίμηση των αποδείξεων όσον αφορά τη βασιμότητα του δικαιώματος (του οποίου η άσκηση κρίθηκε καταχρηστική), γιατί το κεφάλαιο της αντέφεσης συνέχεται αναγκαστικά με το εκκληθέν περί καταχρηστικής ασκήσεως της αγωγής κεφάλαιο, αφού το τελευταίο προϋποθέτει το πρώτο. Με άλλα λόγια, η παραδοχή της ένστασης του άρθρου 281 ΑΚ προϋποθέτει πρωτίστως την κρίση του Δικαστηρίου ότι υπάρχει ουσιαστικά βάσιμο δικαίωμα.⁴²

=====

39. ΑΠ 1061/2015

40. ΑΠ 212/2006

41. ΑΠ 747/2017

42. ΑΠ 543/2019, ΑΠ 1366/2015, ΑΠ 920/2013 ΑΠ66/2004

7) Στην περίπτωση που η αγωγή (ή οποιαδήποτε άλλη αίτηση παροχής δικαστικής προστασίας) απορρίφθηκε για τυπικό λόγο, ανακύπτει το ερώτημα αν αυτή μπορεί να προσβληθεί με έφεση από τον εναγόμενο, αφού αυτός θεωρείται νικητής και κατά το άρθρο 516 του ΚΠολΔ δεν έχει κατ' αρχήν έννομο συμφέρον για την άσκηση εφέσεως, και, σε καταφατική περίπτωση, αν μπορεί να ασκηθεί αντέφεση και με ποιό περιεχόμενο εκ μέρους του ενάγοντος (πρόδηλο είναι ότι αυτός μπορεί να ασκήσει έφεση ως ηττηθείς διάδικος). Στο πρόσωπο του εναγόμενου υφίσταται έννομο συμφέρον για την άσκηση εφέσεως, παρά την απόρριψη της σε βάρος του αγωγής για τυπικό λόγο (π.χ. ως αόριστη) και την νίκη του, όταν αυτός δεν αρκείται στην απόρριψη αυτή, αλλά επιζητεί, όπως και πρωτοδίκως, να απορριφθεί η αγωγή στην ουσία της. Προϋπόθεση, όμως, προς τούτο είναι ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εσφαλμένα απέρριψε την αγωγή για λόγο τυπικό. Έτσι, αν η αγωγή απορρίφθηκε ορθά και νόμιμα για τέτοιο λόγο, δεν υπάρχει έννομο συμφέρον του διαδίκου που νίκησε για άσκηση εφέσεως, αφού, στην περίπτωση αυτή, και η έφεσή του δεν μπορεί να ευσταθήσει, κατά νόμο, με παράπονο κατά της απορρίψεως της αγωγής για λόγο τυπικό. Επιπλέον, στην περίπτωση αυτή, δεν υπάρχει έννομο συμφέρον, αφού η απόφαση δεν δημιουργεί εις βάρος του κανένα μειονέκτημα, που δεν μπορεί να επανορθωθεί σε νέα δίκη, δεδομένου ότι, αν δημιουργηθεί νέα δίκη με την άσκηση από τον ενάγοντα νέας (ορισμένης) αγωγής, ο νικήσας στην πρώτη δίκη εναγόμενος δεν εμποδίζεται να προβάλει κατά της νέας αγωγής οποιονδήποτε ουσιαστικό ή δικονομικό ισχυρισμό προς απόρριψή της. Τότε, η έφεση του εναγόμενου είναι απαράδεκτη και άρα απαράδεκτη είναι και η ασκηθείσα από τον ενάγοντα αντέφεση.⁴³ Αν, όμως, ο εκκαλών εναγόμενος επικαλείται ότι η αγωγή απορρίφθηκε εσφαλμένα για τον τυπικό λόγο, είναι, επομένως, παραδεκτή η έφεση του εναγόμενου με λόγο ότι αυτή έπρεπε να απορριφθεί ως ουσιαστικά αβάσιμη. Τότε ο ενάγων (αν δεν είχε ασκήσει αυτοτελή έφεση), μπορεί παραδεκτά να ασκήσει αντέφεση για την ουσία της υπόθεσης, αντέφεση η οποία όμως μόνο ως επικουρική θα μπορεί να κριθεί ως παραδεκτή, η δε επικουρικότητα θα έγκειται στο ότι ασκείται μόνο για την περίπτωση που γίνει δεκτή η έφεση του εναγόμενου και εξαφανισθεί η προσβαλλόμενη απόφαση. Αυτή όμως η κατ' αρχήν παραδεκτή αντέφεση, αν η έφεση του εναγόμενου γίνει δεκτή κατ' ουσίαν, αν δηλαδή κριθεί από το Εφετείο ότι πράγματι εσφαλμένα απορρίφθηκε ως αόριστη η αγωγή, αποβαίνει εν τέλει αλυσιτελής, αφού η παραδοχή της εφέσεως του εναγόμενου οδηγεί σε εξαφάνιση της εκκαλουμένης και σε εξέταση της αγωγής, στην ουσία της πλέον, από το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο, οπότε μπορεί ο εφεσίβλητος ενάγων να προβάλλει όλους τους ισχυρισμούς του με τις προτάσεις του στο Εφετείο.⁴⁴

=====

43. ΑΠ 1212/2010, ΑΠ 2/2006, ΕφΑθ 2989/2004, ΕφΘεσ 956/2009.

44. ΜΕφΑθ 2229/2019

8) Έχει παγίως νομολογηθεί ότι, όταν η αγωγή στηρίζεται σε περισσότερες βάσεις ή σε μία κυρία βάση και μια επικουρική, και ύστερα από έφεση του εναγομένου κατά της οριστικής απόφασης που δέχθηκε τη μια βάση και απέρριψε τις λοιπές, εξαφανισθεί η εκκαλουμένη απόφαση και απορριφθεί η αγωγή κατά τη βάση της που έγινε δεκτή, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο στερείται κατ' αρχήν εξουσίας για αυτεπάγγελτη έρευνα των βάσεων που εξετάστηκαν και απορρίφθηκαν και μπορεί να το πράξει μόνο εάν έχει ασκηθεί έφεση εκ μέρους του ενάγοντος με την οποία προσβάλλεται το κεφάλαιο της απόφασης που απέρριψε την επικουρική βάση της αγωγής του, έφεση που θα εκτιμηθεί ως επικουρικά ασκούμενη, υπό την αίρεση δηλαδή ότι θα γίνει δεκτή η έφεση του εναγόμενου.⁴⁵ Στην περίπτωση αυτή το ίδιο αποτέλεσμα δεν μπορεί να επιτευχθεί με άσκηση αντέφεσης εκ μέρους του ενάγοντος. Δηλαδή, ο ενάγων δεν έχει το δικαίωμα να προσβάλει με αντέφεση το κεφάλαιο της απόφασης, με το οποίο απορρίφθηκε η έτερη βάση της αγωγής του. Και τούτο γιατί το κεφάλαιο αυτό δεν έχει εκκληθεί από τον αντίδικο του, ο οποίος άλλωστε δεν είχε έννομο συμφέρον να το εκκαλέσει, αφού είναι αντίστοιχα νικητής διάδικος, ούτε συνέχεται αναγκαίως με αυτό ενόψει και του ότι στην περίπτωση που σωρεύονται στο δικόγραφο είτε πλείονες βάσεις με ιδιαίτερο (σώρευση πλειόνων αγωγών) είτε επικουρικώς πλείονες βάσεις που θεμελιώνουν το ίδιο αίτημα, κάθε βάση και αίτημα διατηρούν την αυτοτέλεια τους, έστω και αν σωρεύονται στο ίδιο δικόγραφο.⁴⁶

9) Σε περίπτωση κατά την οποία έχει ασκηθεί στο πρωτοβάθμιο Δικαστήριο ανταγωγή, το κεφάλαιο αυτό δεν μεταβιβάζεται στο Εφετείο με την έφεση επί της αγωγής, οπότε δεν επιτρέπεται η άσκηση πρόσθετων λόγων από τον εκκαλούντα ή αντέφεσης από τον εφεσίβλητο που να αφορούν την ανταγωγή. Ειδικότερα, η ανταγωγή, αν και αποβλέπει στην πληρέστερη υπεράσπιση του εναγομένου και είναι παρεπόμενο αυτής, εξετάζεται αυτοτελώς και ξεχωριστά από την αγωγή, με την οποία δεν είναι αναγκαίο να έχει οποιαδήποτε συνάφεια. Εξαιτίας τούτου η σχετική με την ανταγωγή διάταξη της απόφασης αποτελεί ιδιαίτερο κεφάλαιο που δε συνέχεται με το αναφερόμενο στην αγωγή, γι' αυτό και δεν θίγεται με την έφεση που αφορά την τελευταία, ούτε μεταβιβάζεται με την επί της αγωγής έφεση η υπόθεση στο Εφετείο και ως προς την ανταγωγή. Επομένως, δεν συγχωρείται στην περίπτωση αυτή να ασκηθούν ούτε πρόσθετοι λόγοι από τον ήδη εκκαλούντα ούτε αντέφεση από τον εφεσίβλητο ως προς την ανταγωγή.⁴⁷

10) Όταν υπόκειται αγωγή για επιδίκαση αποδοχών για την παροχή υπερωριακής εργασίας εκ μέρους του ενάγοντος, η οποία πρωτοδίκως έγινε μερικά δεκτή, εκκαλεί δε την απόφαση ο ενάγων εργαζόμενος παραπονούμενος για τα χρονικά όρια εντός των οποίων το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο δέχθηκε ότι παρείχε την υπερωριακή του εργασία και ζητώντας την αύξηση αυτών, νομίμως ασκεί αντέφεση ο εναγόμενος (εργοδότης) παραπονούμενος για τον υπολογισμό της αμοιβής της υπερωρίας, αφού πρόκειται για το ίδιο κεφάλαιο.⁴⁸

=====

45. ΑΠ 1514/2018, ΑΠ 920/2011, ΑΠ 994/2010, ΑΠ 834/2008.

46. ΑΠ 807/2012, ΑΠ 55/2005

47. ΑΠ 672/1993, ΕφΠειρ467/2014

48. ΜΕφΠειρ 371/2015

11) Σε αγωγή επιδίκασης δεδουλευμένων αποδοχών και αποζημίωσης λόγω άκυρης καταγγελίας αορίστου χρόνου σύμβασης εργασίας, που γίνεται δεκτή μερικά ως προς την πρώτη αξίωση και απορρίπτεται ως προς τη δεύτερη αξίωση. Τότε, επί έφεσης του ενάγοντος μόνο για την πρώτη του αξίωση κατά το μέρος που απορρίφθηκε, δεν μπορεί ούτε αυτός να ασκήσει πρόσθετους λόγους έφεσης, ούτε ο εναγόμενος να ασκήσει αντέφεση και να προσβάλλουν το κεφάλαιο για την απορριφθείσα αξίωση της αποζημίωσης απόλυσης, αφού αυτό δεν συνέχεται αναγκαστικά με το εκκληθέν με την έφεση κεφάλαιο.⁴⁹

12) Όπως λέχθηκε στο τμήμα Δ της παρούσας, η έφεση και η αντέφεση θεωρείται ότι πλήττουν το ίδιο κεφάλαιο της απόφασης (και επομένως η δεύτερη ασκείται παραδεκτά) όταν με αυτές προσβάλλονται αντιστοίχως η ολική ή μερική παραδοχή της αγωγής και αντιστοίχως η απόρριψη ή η παραδοχή των ενστάσεων γενικώς, ανεξάρτητα από αν πρόκειται για ενστάσεις καταχρηστικές, όπως π.χ. η από το άρθρο 300 ΑΚ ένσταση συντρέχοντος πταίσματος ή η από το άρθρο 416 ΑΚ ένσταση εξοφλήσεως, ή γνήσιες, στηριζόμενες δηλαδή σε δικαίωμα του ουσιαστικού δικαίου, δυνάμενο να ασκηθεί και με αγωγή, αυτοτελείς, όπως π.χ. η από το άρθρο 272 παρ. 1 ΑΚ ένσταση παραγραφής ή μη αυτοτελείς, όπως π.χ. η από το άρθρο 325 ΑΚ ένσταση επισχέσεως ή κατά το άρθρο 374 ΑΚ ένσταση του μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος, αφού η πρόταση καμιάς από αυτές δεν επιφέρει εκκρεμοδικία. Ξεχωριστό όμως κεφάλαιο της εκκαλούμενης απόφασης αποτελεί η κρίση της επί ενστάσεως συμψηφισμού ως προς την ανταπαίτηση που προτάθηκε σε συμψηφισμό, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 221 παρ. 2 του ΚΠολΔ, η πρόταση της ένστασης συμψηφισμού συνεπάγεται εκκρεμοδικία, υπό την έννοια ότι η ανταπαίτηση καθίσταται έκτοτε εκκρεμής και, συνεπώς, κρίνεται και αυτή ως κύριο ζήτημα στη δίκη, στο πλαίσιο της οποίας ο συμψηφισμός προτάθηκε. Επομένως, αν υπόκειται έφεση που δεν πλήττει το σχετικό με την παραδοχή ή την απόρριψη της ένστασης συμψηφισμού κεφάλαιο, η εκ μέρους του εφεσίβλητου προσβολή του με αντέφεση προϋποθέτει τον χαρακτηρισμό του κεφαλαίου αυτού ως αναγκαίως συνεχόμενου με το εκκληθέν με την έφεση κεφάλαιο. Αυτό συμβαίνει όταν η ένσταση συμψηφισμού προβλήθηκε επικουρικά. Ειδικότερα, η αγωγή έγινε μερικά δεκτή επειδή η απόφαση δέχθηκε, ως ουσιαστικά βάσιμη, την ένσταση συμψηφισμού, που προβλήθηκε από τον εναγόμενο επικουρικά, χωρίς να κάνει δεκτή ως βάσιμη την άρνηση της αγωγής ή τις άλλες ενστάσεις που αυτός πρόβαλε. Ασκείται δε έφεση από τον εναγόμενο με λόγο που ανάγεται σε νομικό ή πραγματικό σφάλμα της εκκαλούμενης ως προς τη διάγνωση της ύπαρξης και του ύψους της εναντίον του αγωγικής απαίτησης, η οποία είναι παραδεκτή γιατί αυτός κυρίως δεν δεχόταν την ύπαρξη της απαίτησης του αντιδίκου του, του ενάγοντος δηλαδή, και επικουρικώς μόνο είχε προβάλει την ένσταση συμψηφισμού. Αφού, λοιπόν, είναι παραδεκτή η έφεση, παραδεκτά ασκείται αντέφεση από τον ενάγοντα, με την οποία διαμαρτύρεται επειδή η απαίτησή του έγινε εν μέρει μόνον δεκτή συνεπεία της εσφαλμένης παραδοχής της ένστασης συμψηφισμού. Και τούτο διότι στην περίπτωση αυτή το προσβαλλόμενο με την αντέφεση του ενάγοντος κεφάλαιο με την οποία αυτός

κατ' ουσίαν υποστηρίζει ότι έπρεπε να απορριφθεί η ένσταση συμψηφισμού και να του επιδικασθεί ολόκληρη η απαίτησή του που ήταν υπαρκτή, συνέχεται αναγκαίως με το προσβαλλόμενο με την έφεση του εναγόμενου κεφάλαιο, αφού με την έφεσή του αυτός κατ' ουσίαν υποστηρίζει ότι δεν ήταν υπαρκτή η απαίτηση του ενάγοντος και επομένως εσφαλμένα αναλώθηκε η ανταπαίτησή του διά της παραδοχής της επικουρικώς προβληθείσας ένστασης συμψηφισμού.⁵⁰

13) Κεφάλαιο αναγκαστικώς συνεχόμενο με το εκκληθέν κεφάλαιο της απαίτησης, κατά τα άρθρα 522 παρ.2 και 523 παρ.1 του ΚΠολΔ, θεωρείται το κεφάλαιο των τόκων, αφού αποτελούν "παρεπόμενη", σε σχέση με την κύρια απαίτηση, αξίωση, συνέχονται αναπόσπαστα με αυτήν, αφού χωρίς απαίτηση δεν μπορεί να υπάρξει αξίωση τόκων, ενώ η παραγραφή ή η εκχώρηση της απαίτησης συνεπιφέρει την παραγραφή ή την εκχώρηση και των τόκων. Έτσι, όταν ασκείται έφεση για το κεφάλαιο της απαίτησης, ο μεν εκκαλών μπορεί με πρόσθετο λόγο, ο δε εφεσίβλητος με αντέφεση να προσβάλουν και το κεφάλαιο των τόκων.⁵¹ Διαφορετικό όμως είναι το ζήτημα αν το κεφάλαιο των τόκων μεταβιβάζεται στο Εφετείο με την έφεση όταν με αυτήν προσβάλλεται μόνο το κεφάλαιο της απαίτησης. Τότε είναι θέμα εκτίμησης του εφετηρίου αν με τον σχετικό λόγο έφεσης προσβάλλεται και το κεφάλαιο των τόκων. Το ζήτημα αυτό ανακύπτει επειδή ναι μεν το κεφάλαιο των τόκων συνέχεται αναγκαστικά με το κεφάλαιο για την κύρια απαίτηση, η έννοια όμως του "αναγκαστικά συνεχόμενου κεφαλαίου" έχει έννομη σημασία επί πρόσθετων λόγων έφεσης κατά το άρθρο 520 παρ.2 και επί αντέφεσης κατά το άρθρο 523 και δεν αφορά το κατά το άρθρο 522 μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης. Το ζήτημα περί του αν το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης, όταν με αυτήν προσβάλλεται η απαίτηση, εκτείνεται και στους τόκους, η επιδίκαση των οποίων προϋποθέτει αυτοτελές αίτημα, παρουσιάζεται εμφιατικά, όταν η αγωγή έγινε μερικά δεκτά πρωτοδίκως ως προς την απαίτηση και απορρίφθηκε ως προς τους τόκους και έφεση ασκεί ο εναγόμενος, παραπονούμενος για τη μερική παραδοχή της αγωγής. Στην περίπτωση αυτή το Εφετείο, αν δεχθεί την έφεση, εξαφανίσει την εκκαλούμενη και δεχθεί εν μέρει την απαίτηση, δεν μπορεί να επιδικάσει τόκους επί του κεφαλαίου της απαίτησης, αφού το κεφάλαιο αυτό των τόκων είχε απορριφθεί και για να αχθεί προς έρευνα ενώπιον του έπρεπε να ασκηθεί έφεση από τον ενάγοντα, παραπονούμενο για την απόρριψη του κεφαλαίου αυτού της αγωγής του περί τόκων.⁵²

Εν καταλείδι, αυτό που συμπερασματικά αναδύεται από τις παραπάνω αναφορές είναι ότι το κεφάλαιο των πρόσθετων λόγων και της αντέφεσης είναι πολυποίκιλο, με πολλές και, ορισμένες φορές, ιδιαίτερες δυσχερείς εκφάνσεις, το οποίο συνεχώς μεταβάλλεται και πλάθεται με τη συμβολή τόσο της θεωρίας, όσο και της νομολογίας.

=====

49. ΜΕφΠειρ 328/2014

50. ΕφΑθ 11384/1995, ΜΕφΠειρ 396/2016

51. ΑΠ 207/2017, ΑΠ 132/2004, ΕφΑθ 141/2013 σελ. 268, σημ. 617

52. ΑΠ 344/2020, ΑΠ 15/2020, ΑΠ 1290/2019, ΑΠ 5792018, ΑΠ 207/2017

Σημείωση:

Οι αποφάσεις στις οποίες γίνεται παραπομπή στο κείμενο είναι δημοσιευμένες στην Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «ΝΟΜΟΣ» (αλλά πολλές και σε έντυπα επιστημονικά περιοδικά, επιλέχθηκε όμως η παραπομπή στην εν λόγω διαδικτυακή τράπεζα για τον λόγο ότι είναι ευρέως χρησιμοποιούμενη), εκτός από αυτές στις οποίες παραπλεύρως σημειώνεται δημοσίευσή τους στο ειδικώς αναφερόμενο επιστημονικό περιοδικό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κ. Μακρίδου, Πρόσθετοι Λόγοι Εφέσεως κατά τον ΚΠολΔ,

Κ. Μακρίδου, Πρόσθετοι λόγοι έφεσης ενδίκων μέσων και βοηθημάτων (2015)
Γ.Νικολόπουλος, Η έννοια και η λειτουργία της ενστάσεως στο αστικό
δικονομικό δίκαιο,1987
Κ. Οικονόμου, Η ΕΦΕΣΗ, 2017, Σ. Σαμουήλ, Η Έφεση, Αθήνα 2009.